

Κλείνουν στη σειρά
οι κινηματογράφοι

Αντιστρόφως ανάλογη οι όριμοι των κινηματογράφων και των «Βίντεο κλάμπ». Ο πρώτος μειώνεται συνεχώς, ενώ ο δεύτερος αυξάνει. Οι αίθουσες κινηματογράφων μετατρέπονται σε σουπερ μάρκετ ή σε νυχτερινά κέντρα και όπως φαίνεται, σύντομα θα μείνουμε με λίγα καλά ανεμά σε κεντρικούς δρόμους, που θα συγκεντρώνουν όλο το κοινό (όσο όπριμενε δηλαδή) και θα μπορούσαν να επιζητήσουν. Η εκπληκτική αύξηση του αριθμού των «βίντεο κλάμπ» έχει γίνει μία βασική αιτία της παρακμής των ανεμά. Και είναι φυσικό: με τον συναγωνισμό που δημιουργείται έφτασε να νοικιάζεται μία βιντεοκασέτα με 100 δραχμές ή και φθηνότερα (οι δύο 150 δραχμές). Και την βιντεοκασέτα αυτή τη βλέπουν δύο - τρία ή και περισσότερα άτομα, που θα ήθελαν πάνω από 500 δραχμές για να δουν την ίδια ταινία στον κινηματογράφο. Αθέμιτος συναγωνισμός, κατά κάποιον τρόπο και εξάντληση των κινηματογραφικών αιθουσών. Σίγουρα δημιουργείται τομή στον κόσμο του θεάματος.

Νέο πολιτιστικό
περιοδικό

Η προσπάθεια για την έκδοση του πολιτιστικού περιοδικού «Λόγος και τέχνη», προχωρεί ενθαρρυντικά. Όπως πληροφορούμαστε, το περιοδικό αυτό θα καλύπτει την ελληνική και ξένη λογοτεχνία, θα περιλαμβάνει κριτική διδασκάλων, θεάτρου, εικαστικών και μουσικής, θέματα και συνεντεύξεις πάνω σε θέματα των τεχνών και ακόμη ανάλυση κλασικών κειμένων και σε συνεχές, ένα μελέτημα σχετικά με την εξέλιξη του θεάτρου. Το περιοδικό «Λόγος και τέχνη» θα κυκλοφορήσει πιθανότατα την άνοιξη και θα έχει σαν στόχο να καλύψει το κενό που υπάρχει στον χώρο των πολιτιστικών περιοδικών στη Βόρεια Ελλάδα.

Νά το θυμηθούμε
οι δασκάλει

Δέν έρω τι κατάλασαν (αν κατάλασαν) από τις εκδόσεις της «Μηνιμόναι» μαθητές, δασκάλους και καθηγητές. Πιστεύω, πάντως, ότι θα πρέπει μικροί και μεγάλοι, να επισκεφθούν την έκθεση με έργα Ελλήνων ζωγράφων του 19ου αιώνα, που λειτουργεί στο «Βαροφούλειο», για να δουν τις ρίζες της πολύ διάσημης νεοελληνικής ζωγραφικής. Και επαναλαμβάνω, πως θα πρέπει το σχολείο (δημοτικό, γυμνάσιο, λύκεια) να επισκεφθούν τη δημοτική πινακοθήκη, στο όριο νεοελληνικού κτίριου στην γωνία Βασιλίσσης Ολγας - 25ης Μαρτίου. Σίγουρα θα διδαχθούν σωστότερα.

Τηλεόραση
Λεκανοπεδίου

Ενα ζήτημα πάντοτε άνοιχτο Χωρίς αυταπάτες το θέμα τής όπερας Θεσσαλονίκης

Μόνο με στέρεες βάσεις, με καλούς
καλλιτέχνες λύνεται το πρόβλημα

Εξανήρξε πάλι η συζήτηση για την ίδρυση Λυρικής Σκηνής στην Θεσσαλονίκη - κι αυτή τη φορά η συζήτηση ξεκίνησε στην Αθήνα με άφορμή μία συγκέντρωση των Θεσσαλονικίων της πρωτεύουσας και μιάς ομάδας καλλιτεχνών που έβγαλαν λογόδρια για την ίδρυση όπερας στην «συμπρωτεύουσα».

Χρήσιμη, βέβαια, η συγκέντρωση και χρήσιμο το ότι διασαφήθηκε ο Τύπος (με αρκετές ανακρίσεις) σχετικά με το θέμα αυτό, δίνοντας τα ιστορικά μιάς πεντήχρονης αποδοτικής προσπάθειας και τις δυνατότητες που υπάρχουν σήμερα στην Θεσσαλονίκη για την δημιουργία όπερας (δηλ. όρχηστρα, χορωδία, μπαλέτο). Εκείνο που δεν έγραψαν - και καταλαβαίνει κανείς γιατί το έπραξε ο φιλοκυβερνητικός τύπος, αλλά δεν το καταλαβαίνει γιατί τον ακολουθούσε και ο αντιπολιτευόμενος - είναι πως και γιατί σταμάτησε η όπερα της εποχής Εύαγγελόπουλου και πως και γιατί δεν δημιουργείται καινούργια. Γιατί αυτό είναι το ουσιαστικό σημείο - το κλειδί - της ιστορίας.

Με δύο λόγια: για να γίνει όπερα στην Θεσσαλονίκη πρέπει να το θέλει κάποια άρχη - το κράτος ή ο δήμος - και να δοθούν τα απαραίτητα χρήματα. Και, βέβαια, να υπάρξει ένας άνθρωπος που θα έχει την ικανότητα, τη φλόγα ή την «τρέλα» για να υλοποιήσει το σχέδιο. Γιατί (νó μήν το ξεχνούσαμε) πριν ένα χρόνο ο δήμος Θεσσαλονίκης θέλησε να κάνει παραστάσεις όπερας, αποφασίζοντας να διαθέσει κονδύλιο περίπου 20 εκατομμυρίων, άκουσθηκαν πολλά και τελικά η όπερα έμεινε στις αναγγελίες. Στην περίπτωση αυτή έλειπε α «τρέλα» ή - αν θέλατε - έλειπε ένας Εύαγγελόπουλος. Μοιραία, θα πρέπει να ξαναθυμώσουμε πάλι τα γεγονότα εκείνα, τις μέρες που υπήρχε όπερα στην Θεσσαλονίκη. Παρ' όλο που το έχουμε γράψει αρκετές φορές, είναι χρήσιμο να ξαναθυμηθούμε ένα μοντέλο υλοποίησης του ονείρου για όπερα στην συμπρωτεύουσα.

Ο ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ
ΚΑΙ ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ ΤΟΥ

Όταν ανέλαβε διευθυντής ο Σπύρος Ευαγγελάτος στο ΚΘΒΕ, την άνοιξη του 1977, παρ' όλο που το θέατρο θρισκόταν σε κακά χάλια, αποφάσισε, μέσα σ' άλλα, να δημιουργήσει και την όπερα.

γής αλλά και μόρφωσης, θα ζητούσε την οικονομική συνδρομή του δήμου και θα έφερνε μερικούς θαυμάσιους αλλιό από το εξωτερικό, Ελληνες και ξένους. Και όλα αυτά τα πραγματοποιούσε με το πείσμα και την γνώση που τον διακρίνουν. Η όπερα στοίχιζε τότε 5.000.000 δραχμές από τις οποίες ο δήμος, ο τότε δήμαρχος Παπαδόπουλος, πρόσφερε περίπου ένα εκατομμύριο, με την συμφωνία η όπερα να ανέβει μέσα στο «Δημιτρία» και ο δήμος να πάρει έναν ικανοποιητικό αριθμό προσκλήσεων. Εξ άλλου, οι εισπράξεις έφταναν το ένα εκατομμύριο δραχμές.

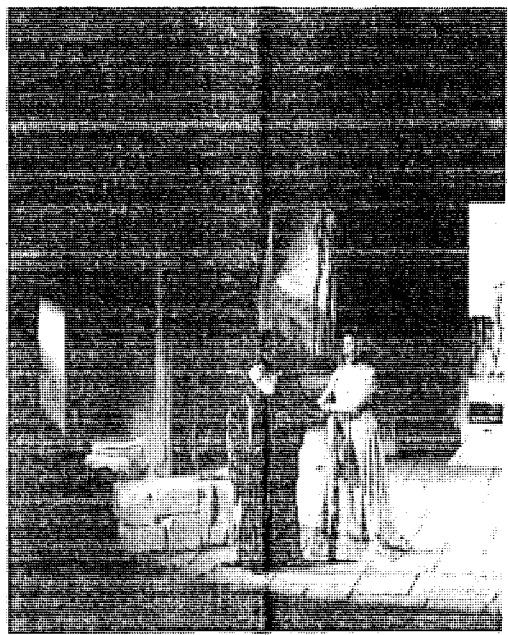
Η ανταπόκριση του κοινού στην αξέχαστη εκείνη παράσταση ήταν πρωτοφανής. Και σ' τις πέντε παραστάσεις το θέατρο ήταν κατεμένο και η ζήτηση εισιτηρίων εξακολουθούσε και αφού είχαν τελειώσει οι παραστάσεις. Το κοινό της Θεσσαλονίκης έδειξε ότι αγαπάει την όπερα και πως θα γέμιζε το θέατρο αν δίδονταν ακόμη πέντε παραστάσεις. Η συνταγή, λοιπόν, του Εύαγγελόπουλου είχε πετύχει. Να σημειωθεί ότι ο τότε διευθυντής είχε πείσει και την όρχηστρα, δηλ. τους μουσικούς, να συμμετάσχουν με χρηματές όμοιές, με το ίδιο έγινε με τους αλλιό που ήλθαν από το εξωτερικό. Πάνω στο ίδιο πλάνο η όπερα Θεσσαλονίκης λειτουργούσε και τα επόμενα χρόνια, με την ίδια πάντοτε επιτυχία και στην καλλιτεχνική τομέα αλλά και στην προσέλευση του κοινού. Το δεύτερο αυτό διαφωδείο κάθε ισχυρισμό ότι η όπερα έχει πεθάνει ή ότι η Θεσσαλονίκη δεν μπορεί να συντηρήσει παραστάσεις όπερας.

Θα προσθέσω ακόμη ότι μια χρονιά δόθηκαν δύο παραστάσεις όπερας, δηλαδή δύο έργα - ένα τον Οκτώβριο και ένα περίπου τον Φεβρουάριο - και θα προσέσω ακόμη πως κάποιες παραστάσεις όπερας δόθηκαν και σε πόλεις της Βόρειας Ελλάδας, επίσης με επιτυχία.

ΟΤΑΝ ΑΠΟΧΩΡΗΣΕ
Ο ΕΥΑΓΓΕΛΑΤΟΣ

Τον Οκτώβριο του 1980 ο Σπύρος Ευαγγελάτος άφησε την διεύθυνση του ΚΘΒΕ, παρά το γεγονός ότι η δι-

νότε επιτυχία και την ίδια μέθοδο. Θα διευκρινίσω πως η νέα διοίκηση και η νέα καλλιτεχνική επιτροπή που ανέλαβαν το θέατρο τον Οκτώβριο του 1980 ήθελεν όχι μόνο να συνεχίσουν την όπερα, αλλά και να την πλουτίσουν. Μάλιστα, ο Άλκης Μπαλάς, που ήταν μέλος της καλλιτεχνικής επιτροπής, επέεργεσθη ένα σχέδιο για το ανέθωσμο τριών έργων όπερας κάθε χρόνο. Αυτό

Μία σηνή από τον «Οθέλλο» του Βέρνι που παρουσίασε η Όπερα Θεσσαλονίκης του ΚΘΒΕ το 1979, με σκηνοθεσία του διεθνούς φήμης Λυρικού καλλιτέχνη Τί το Γκόμπι.

που δά μπορούσε να γίνει αν το υπουργείο διαθέτε ένα πρόσθετο ποσό 20 εκατομμυρίων, ώστε να δι-

δώσει στην δημοσίωση στοιχείο για να μάς λέγε πόσα στοιχεία έλειπαν το «έθωσμο» -

Και προκάλε και την κ. υπουργό και την διοίκηση του θεάτρου να

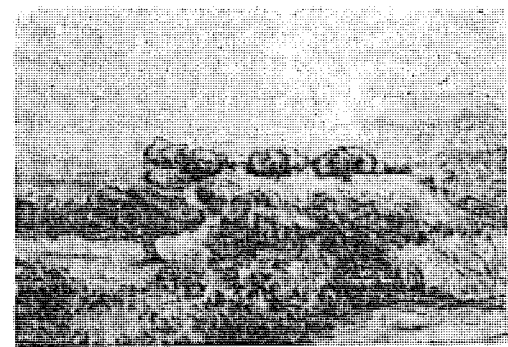
έκανε μία προσπάθεια συνεργασίας με την Εθνική Λυρική Σκηνή για την δημιουργία πάλι Όπερας στην Θεσσαλονίκη. Ζητήθηκε πάλι η βοήθεια του κ. Ευαγγελάτου και δόθηκε. Πραγματοποιήθηκαν παραστάσεις σε δύο χρονιές. Και τέρμα.

Πέρσι, όπως γράψαμε και προηγουμένως, ο δήμος θέλησε να κινηθεί ανεξάρτητα και έτσι - τεχνιέντως - παραμερίσθηκε ο Εύαγγελόπουλος. Είναι ότι διατίθεται κονδύλιο περίπου είκοσι εκατομμυρίων, αλλά και με τόσα λεφτά η όπερα έμεινε στά... χαρτιά. Νομίζω πως η περίπτωση είναι μάθημα. Και είναι και κάτι που δείχνει π... δεν πρέπει να κάνουμε για να αποκτήσουμε όπερα στην Θεσσαλονίκη - αν αποκτήσουμε ποτέ. Οι λύσεις για την δημιουργία όπερας είναι δύο, η κάθε μία διαφορετικής μορφής, με διαφορετικά αποτελέσματα:

α. Μπορεί να γίνει μόνιμη όπερα στην Θεσσαλονίκη, όπως στην Αθήνα. Να διαθέσει το κράτος περίπου 500 εκατομμύρια τον χρόνο (η Θεσσαλονίκη δεν έχει τις διαρτίες του παρελθόντος της Λυρικής σκηνής της Αθήνας) και να δημιουργηθεί το δεύτερο μελοδραματικό θέατρο της Ελλάδας. Γιατί όχι; Η Θεσσαλονίκη το δικαιούται όσο κι η Αθήνα. Για να μην πώ ότι το δικαίωμα και η πάτρα και η Κρήτη και ο Βόλος και η Καβάλα...

β. Επειδή το κράτος της Αττικής δεν θα δώσει αυτό τα χρήματα ποτέ, να αναλάβει πάλι ο δήμος την πρωτοβουλία, γράφοντας ένα κονδύλιο 30 εκατομμυρίων αφού καταργήσει κάποιες άλλες του σπατάλες σε άνευ αξίας εκδόσεις, να ζητήσει από το υπουργείο μιά ενίσχυση, να ζητήσει την συνεργασία της Λυρικής Σκηνής, να προγραμματίσει με τα χρήματα που αναφέρω το ανέθωσμο τριών έργων με πέντε ως δέκα παραστάσεις (για το κάθε έργο) τον χρόνο. Τα χρήματα φθάνουν. Εκείνα που χρειάζεται βασικά είναι να βρει έναν Εύαγγελόπου ή κάποιον που να θέλει να ακολουθήσει την μέθοδο του, όχι μόνο στον τρόπο εργασίας, αλλά και με στόχο την ποιότητα που είχαν εκείνες οι παραστάσεις της περιόδου 1977-1981.

Θα είναι μεγάλο λάθος αν αρχίσουν τα πράγματα με μετριοφάνες για να βουλεύουν κάποιον «έθωλο» άνθρωπο, μέτριο καλλιτέχνης ή

Ένας πίνακας από Ε. Βασιλάκη, έργο που ανήκει στο Μουσείο Καλαμάρας.

Εικαστικές τέχνες Εντυπώσεις από εκθέσεις

Ο κόσμος του Λάβδα Βαβάτσης και κόσμημα

Η κίνηση στα εικαστικά συνεχίζεται με καλό ρυθμό. Ξεχωρίζει, βέβαια, η έκθεση του «Βαροφουλείου» όπου παρουσιάζονται έργα Ελλήνων ζωγράφων του προηγούμενου αιώνα. Αλλά και οι ατομικές εκθέσεις έχουν ενδιαφέρον.

Εντυπωσιακή είναι η δουλειά που παρουσιάζει ο Λάβδας στην γκαλερί «Πανοσλήνος». Πειραμαμένος αλλά και τολμηρός καλλιτέχνης, ο Λάβδας δίνει μία σειρά εξαιρετιστικών έργων όπου τα χαρακτηριστικά είναι η έκρηξη των χρωμάτων, έντονων και φωτεινών - με κυριαρχία των κίτρινων, κόκκινων και μπλε - και η απόδοση των ανθρώπινων στοιχείων. Ο ζωγράφος δίνει περισσότερο σε διάθεση ένα «καρναβάλι» ζωής, όπου η ανθρώπινη φιγούρα παρουσιάζεται με πολλή η λιγότερη αφαίρεση, έτσι που τελικά όλα να σχηματίζουν έναν πίνακα όπου κυριαρχεί η εναλλαγή των χρωμάτων, η συγκέντρωση τους, αλλά και παράλληλα μία φυγόκεντρη κίνηση. Υπάρχει ένας δυναμισμός μέσα στους πίνακες του κ. Λάβδα και, προπάντος, ζωή.

Πέρσι, στην ίδια αίθουσα (γκαλερί «Καλές Τέχνες») ο ζωγράφος Βαβάτσης είχε εκθέσει έργα του (τοπία) που μετέδιδαν μία αισιόδοξη εικόνα του ελληνικού περιβάλλοντος. Στην έκθεση που πραγματοποιεί αυτόν τον καιρό, ακολουθεί την ίδια γραμμή, παρουσιάζοντας πίνακες με θέματα (τοπία) παρμένα από την Χαλκιδική, την Μονεμβασία, ή την περιοχή Θεσσαλονίκης. Άλλοτε σχεδόν απόλυτα ρεαλιστικό και άλλοτε με ευδιάκριτη αφαίρεση ο κ. Βαβάτσης αποδίδει τα βορειοελλαδικά τοπία με άσπρη και με φωτεινότητα χρωμάτων που εύχρηστούν την άραση. Παράλληλα σε μικρό αριθμό πινάκων, ο ζωγράφος στρέφει την προσοχή του στον άνθρωπο. Στους πίνακες αυτούς, που παρατηρείται άρετη αφαίρεση, ο καλλιτέχνης δείχνει να νοιάζεται περισσότερο για την κίνηση ή τη στάση του ανθρώπινου σώματος και λιγότερο για την έκφραση του προσώπου του.

Τέσσερις καλλιτέχνες εκθέτουν έργα τους στην γκαλερί «Τετρακάτοι»: ένας ζωγράφος και τρεις δημιουργοί κοσμημάτων. Η ζωγραφική του αυτόδοκτου θανάση Γωγάδη (Λάδια και έργα μικτής τεχνικής) τείνει προς το μοντέρνο ξεκινώντας από ρεαλιστική βάση, τα οικοδομήματα μιάς μεγαλοπόλης. Σε μεγάλο αριθμό έργων του διακρίνει κανείς, περισσότερο η λιγότερο, το κτηριακό συγκρότημα μέσα σε ένα αφαιρετικό ή ανεπικύριτο περιβάλλον. Μία άλλη ομάδα έργων του προχωρεί ακόμη περισσότερο στην άραση, ενώ οι νεώτεροι πίνακές του είναι απόλυτα άνεμοικα. Μάλιστα, στην τρίτη αυτή κατηγορία έργων γίνεται και μία αλλαγή στα χρώματα. Ενώ, δηλαδή, στα προηγούμενα κυριαρχούν το κόκκινο και τα μπλε ή γαλάζια, στα τελευταία έργα το άσπρο αποτελεί βασικό στοιχείο.

Στην ίδια έκθεση εκθέτουν κοσμηματα που φιλοτέχνησαν η Κλαίρη Καζάκη, ο Νίκος Ναυπλιώτης και η Μαρίλεια Λυρίτη. Οι δύο πρώτοι δίνουν κοσμηματα που βασίζονται περισσότερο σε γεωμετρικά στοιχεία.

Γιὰ νὰ μὴν ξεχάνασθε. Ἡ τηλεδραση τοῦ λοκαλοπεδίου Ἀττικῆς ἐπιμένει ν' ἀγωνεῖ τίς καλλιτεχνικές καὶ πνευματικές δραστηριότητες τῆς ὑπόλοιπης Ἑλλάδος καὶ τοὺς ἀνθρώπους πού χρόνια δὲν ἔχουν ἀγωνιστοῦν γι' αὐτές. Καί, ἀκόμη, τὸ κρῶτος κομμεῖ ἐπιμονά καὶ ἀθεράπευτα στὸ σῆμα τῆς Θεσσαλονίκης καὶ τῆς Βόρειας Ἑλλάδος γενιόκοι. Ἡ ἐθνικὴ ἀπαρέχεται αὐτὴ πολιτικὴ πρέπει κάποια νὰ τελειώσῃ. Καί μεις δὲν πρὸκειται νὰ ἀφήσουμε νὰ ξεχαστεῖ τὸ θέμα.

ΝΑΒΛΕΠΑ ἀκόμα στὸν ἀχνόφωτο οὐρανὸ, πού ἐσθύνε γάληνα, ὅταν κἀποιὸς εἶπε:

—Δεῖχντε νὰ, νὰ ἐνδιεφέρεστε πολὺ γιὰ τὴ χώρα κεῖ πάνω.
Χαμοκίτασθε ὁλομιάς, σὰ νὰ εἶχε χτυπήσει βόλι τὴ ματιά μου κ' εἶδα πὺς θριασκόμενα πλὰι στὸ χαμηλὸ τοῖχο τοῦ μικροῦ μὲς νεκροταφείου κ' ἀντικρῦ μου, ἀπὸ τὴν ἄλλη του μεριά, ἕνας ἀνθρώπος μὲ φτυὰρ στὸ χέρι στέκονταν καὶ χαμογέλασε μὲ ὕψος σοβαρὸ.
—Ὑγὼ πάλι ἐνδιεφέρομαι γιὰ τοιαύτὴ δὴ τὴ χώρα, πρῶτος, κ' εἶδεῖτε τὴ μαύρη, νυχτὴ γι, πού δὴ κ' ἐκεῖ ἐξεπρόβαλε, ἀνέμισε μ' ἀμέτρητα μαραμένα φύλλα, πού σάλευαν ἀρχολώνοντας, προτοῦ ἐγὼ νιώσω πὺς φύσηξε ὄνερι. Ἐάφνου, ὥρην μὲ κυρίεψε κ' ἐκράξα.
—Γιατὶ τὸ κἀνετε αὐτὸ.
Ο νεκροθάφτης χαμογέλασε ὁλοένα.
—Κ' αὐτὸ μὲς ὁρέφει, κ' ἐπείστε, σὰς παρακαλῶ, μήπως οἱ πιά πολλοὶ ἀνθρώποι δὲν κάνουν τὸ ἴδιον; Θάφτουν τὸ Θεὸ κ'ε πάνω, ὡς ἐγὼ τοὺς ἀνθρώπους ἐδῶ χάμω.
Εἶδεῖτε τὸν οὐρανὸ καὶ μοῦ εἰρήνησε:
—Ναί, κ' αὐτὲς εἶναι ἕνας μέγας τάφος, τὸ καλοκαίρι, φτυρνόουν πάνω του μωστοῖδες...
Τὸν διέκοψε.
—Ἐνὰν καιρὸ, οἱ ἀνθρώποι ἐθαφτὸν τὸ Θεὸ στὸν οὐρανῶ, αὐτὰ εἶναι ἀλήθεια...
Μήπως ἀλλὰθεν τώρα τὰ πράματα; ῥώτησε μὲ παράξενη ὀλψη.
Εξήκολούθησε:
—Ἀλλοτε, ριχνάμε πάνω τους μὲ φύχτα οὐρανὸ, τὸ ξέρω. Ὡστόσο, ὄρχισαν νὸ μὴν τὸν νιώθουν πιά, ἢ τουλάχιστον...
Διάστασε.
—Ἐρετε, ἐξονόρχισα, τὸν παλιὸ καιρὸ οἱ ἀνθρώποι προσεῦχονταν ἐτοί. Ἀπλῶσα τὸ χέρι μου κ' ἐνώσω θάβωλὰ πὸν τὸ στήθος μου νὰ μεγαλύνει.
—Τότε ὁ Θεὸς βυθίστηκε μέσα σ' ὅλα αὐτὰ τὸ θάραβρα τὰ γεμάτα ταπεινώσει καὶ σκοτάδι καὶ δὲ γύριζε παρὸ ἀνδρόχετὸ τοῦ στοῦ οὐρανοῦ τοῦ, πού, ἀνεπαίσθητα, τραβῶσε ὁλοένα πρὸς τὴ γῆ. Μὰ μὴ καὶ αὐτοῦ πίστη ὄρχισε. Ἐπειδὴ δὲν μπορούσε αὐτὸ νὰ κόνει τοὺς ἀνθρώπους νὸ νοήσουν πὺς ὁ κοινοῦργος τῆς Θεὸς ξεχωρίζε ἀπὸ ἄλλων τὸν παλιό, (γιατὶ, μόλις ὄρχιζε νὰ τὸν ἐξολογέι, αἱ ἀνθρώποι ἀναγνώριζαν εὐθὺς σ' αὐτὸν τὸν παλιὸ Θεό), ὁ εὐαγγελιστὴς τοῦ καινοῦργου νόμου ἀλλοτε τὸν τρόπο τῆς προσευχῆς, τοῦ ἐμβαθ νὰ σταυρώνουν τὸ χέρι, κ' ἀποφάσισε:
«Κιττάδετε καλὰ, ὁ Θεὸς μὲς θέλει νὰ παρακαλοῦνται σ' αὐτὸν ἐτοί, εἶναι λοιπὸν ὅλος ἀπὸ ἐκείνον πού σὲς ὡς τὰ τώρα πιστεύατε πὺς κλείνατε στὴν ἀγκυλὸν σὰς».

Οἱ ἀνθρώποι τὸ ἐνώσαν, καὶ καταφρόνησαν καὶ μίσσησαν τὴ στάση μὲ τ' ἀνοικτὰ χέρια, κ' ἀργότερα τὴν κάρφωσαν στὸ σταυρὸ, γιὰ νὰ τὴ δείκνουν σ' ὅλους σὰν ἕνα σύμβολο τῆς ὀνείας καὶ τοῦ θανάτου.
Ὡστόσο, σὰν ὁ Θεὸς εἶρεξε πάλι τὰ θάλαμτὰ τοῦ πᾶντος σὴ γῆ, τρῶμαξε. Πλάι στ' ἀμέτρητα σμικτὰ χέρια εἶχανε χίσιμα ἀμέτρητες γοτθικές ἐκκλησίες, ἐτοί πού χέρια καὶ σκεπές, ὅμοια δαλύσια καὶ μυτερὰ, ὑψώνονταν πρὸς αὐτὸν, σὰν ὅπλα ἐθνικά. Ἡ δύναμη τοῦ Θεοῦ εἶναι ἀλλοῦ. Γύρισε ξανὸ στοὺς οὐρανοὺς τοῦ, καὶ σὰν εἶδε πὺς οἱ πύργοι κ' οἱ προσευχὲς ὀγκιωνόνταν πῶς του, ἐφυγε ἀπὸ τοὺς οὐρανοὺς, ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀκρὴ τους, καὶ γλῦτωσε ἐτοί ἀπὸ τὸν καταρτήγῃ.

Ἐφαιδίστηκε κ' ὁ ἴδιος, σὰν πέρα ἀπὸ τὴν ἀχτινοδόδα χώρα θῆκε ἕνα σκατάδι στὸ ὄρχισμά του, πού τὸν δέχτηκε σισαυλὸ, καί, κυριεμένος ἀπὸ ἕνα περίεργον συναίσθημα, προχώρησε μέσα στὴν ἀποφειγνὰ πὸν τοῦ θυμὲ τῆς καρδίας τὸν ἀνθρώπου. Τότε σκέφτηκε πρῶτὴ φορὰ πὺς τὰ κεφάλια τῶν ἀνθρώπων εἶναι φτωχὰ, μὰ οἱ καρδιὲς τους γιοιόταδες ἀπὸ ἕνα ὅμοιο σκατάδι καὶ τὸν συνεπῆρε μὴ λαχτῆρα, νὰ ῥῆσι μέσα στὴς καρδιὲς τῶν ἀνθρώπων, ὅντι νὰ διασχίξει ἀσταμάτητα τὴν διάφανη, κρῖον ἀργύρινα τῆς ἀκρίης τους.

ΟἶΠΟΝ, ὁ Θεὸς ἐξακολούθησε τὸ δρόμο του. Ὅλα καὶ πιά πικνὸ γίνεται τὸ σκατάδι γύρω του, κ' ἡ νύχτα, πού διασχίζει, ἔχει κατὰ τὴν ἀρωματισμένη ζεστασιὰ μίας καρπῆρης ἀνεγερμένης γῆς. Καὶ νὰ, σὲ λίγο, οἱ ριζὲς ἀπλώνονται πρὸς αὐτὸν, μὲ τὸν ὁμορφὸ παλιὸ τρόπο τῆς πλατείας προσευχῆς. Τίποτα τὸ πιά σφοδρὸ ἀπὸ τὸν κύκλω.

Ο Θεὸς, πού μὲς ἐφυγε στοὺς οὐρανοὺς, θὲ νὰ μὲς ἐρθεῖ πάλι ἀπὸ τῆς γῆς. Καί, ποῖς ξέρει, ποῖς σκατὲς σὲς ὁ ἴδιος μὰ μέρα τὴν πόρτα...
Ο ἀνθρώπος μὲ τὸ φτυὰρ, εἶπε:
—Μ' αὐτὸ εἶναι παρομῶι.

παρὰ τὸ γεγονὸς ὅτι ἡ διοίκησις θὰ ἤθελε νὰ τὸν ἔχει ἐπικεφαλὴς τοῦ θεάτρου. Οἱ ὑποχρεώσεις πού εἶχε στὴν Ἀθῆνα, στὸ «Ἀμφιθέατρο» τὸν εἶχαν κυοράσει.
Τὴν καλλιτεχνικὴ διέθυνση τοῦ θεάτρου ἀνέλαβε ὁ ὑπογράφου, πού, στὸν τομέα τῆς ὀπῆρας, ἤθελε νὰ συνεχίσει τὴν πολιτικὴ Ἐγγυελάτου, μὰ καὶ εἶχε συνενεργήσει στὴς προηγούμενες προσπάθειες. Ἐτοί καὶ τὸν Οκτώβριο τοῦ 1960 καὶ τὸν Οκτώβριο τοῦ 1981 ἐγίναν πάλι παρὰστίσεις ὀπῆρας, μὲ τὴν ἴδια πᾶ-

ποσὰ 20 ἐκατομμυρίων, ὥστε νὰ δι-δωνταν στοὺς μουσικοὺς καὶ τοὺς τραγουδιστοὺς κᾶπως μεγαλύτερες ἀμοιβές. Φυσικά, θὰ εἶναι κατὰ τὸ δῆμος.

Δυστυχῶς ὅλα αὐτὰ τὸ σταμάτησε ἡ διοίκησις πού ἤλθε στὸ θέατρο τὸν Ιανουάριο τοῦ 1982, ἐπὶ ὑπουργίας τῆς κ. Μερκούρη. Δὲν τὴν ἤθελαν τὴν ὀπῆρα — ἰῶς γιατί δὲν ἤθελε τὸν Εὐαγγελάτο — καὶ τὴν ἐξετέλεσαν ἐν ψυχρῷ. Ἐπεισαν καὶ τὸν ὑπουργὸ νὰ συμφωνήσει. Πιστεύω ὅτι ἐν τῇ διοίκησιν τότε ἤθελε νὰ ἐξακολουθήσει τὴν ὀπῆρα, ἢ κ. Μερκούρη δὲν θὰ εἶχε ἀντίρρηση. Ἐγινε,

Πρὶν τρία χρόνια, ὁ δῆμος

Τὸ ξένο διήγημα

ΕΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

Τοῦ Πάινερ Μαρία Ρίλκε

—Μέσα στὴ φωνή μας, ἀποκρίθηκε σιγαλὰ, ὅλα γίνονται παρὰμυθία, γιστὶ ἀλήθεια μέσα τῆς τίποτα δὲν μπορεῖ νὰ εἶχε ποτὲ συμβεῖ.
Ο ἀνθρώπος κτύπησε μὲς πρὸς τὸ λινὴν ὡρ. Ὡστόσο ἔβαλε τὸ σκάκι του μ' ἀπότομες κινήσεις καὶ ῥώτησε:
—Φεύγουμε μαζί;
Κοῦνησε τὸ κεφάλι ἐπιδοκιμαστικά.
—Πᾶω σπῆτι μου, ἔχουμε δίχως ἄλλο τὸν ἴδιο δρόμο.
—Μὰ δὲ μένετε δῶ;
Πέρασε τὴ μικρὴ καγκελόπορτα, τὴν ἐστρίψε μαλακὰ πάνω στὴς παροπνίδες στράφιγγές τῆς κ' ἀποκρίθηκε:
—Ὀχι.
Ὡστόσο ἀπὸ ἕνα — δύο θήματα ξεθάρεψε.
—Δίκιο εἶχατε λίγο πρὶν. Εἶναι περίεργον νὰ μὴ βρίσκατε ἀνθρώπους, πού νὰ κάνει κακοθέλητα πού αὐτὸ, ἐδῶ ἐξέ. Ποιὲ ἄλλοτε δὲν τὸ εἶχε σκεφτεῖ. Μὰ τώρα, πού γεράδω, ἐρχονται καμμιὰ φορὰ στὸ μυαλό μου σκέψεις, παράξενης σκέψεις, σὰν αὐτὴ λόγου χάρη μὲ τὸν οὐρανὸ, κ' ἄλλες ὁκόμα. Ο θάνατος. Τὶ ξέρουμε γι' αὐτὸν; Φαινομενικὰ τὸ πᾶντα, ἰῶς ὅμως τίποτα. Συχνὰ μὲ τριγυρίζουν παιδιὰ (δὲν ξέρω τίνας εἶναι), σὲ δουλεύω. Κι τότε ἴσα ἴσα μοῦρχεται κατὰ τέτοιο στὸ μυαλό. Ὡστόσο σκάπτω σὰ ζωὸ, γιὰ ν' ἀποτραβῆξω ὅλη μου τὴ δύναμη ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ τὴν ἐξοδιστὸ στὰ μπράτσα. Ο τάφος γίνετο πολὺ πιά βαθὺς ἀπ' ὅ,τι τ' ὀρίζει ὁ κανονισμός, κ' ἕνα βουνὸ χῶμα ὑψώνεται κεῖ πλάι μου. Τὰ παιδιὰ παίρνουν δρόμο μόλις δούν τὴς ἀγριεὲς κινήσεις μου. Θαρροῦν πὺς μὲ κυριεῖ ὄνη.

Συλλογιόταν.
—Κι' ἀλήθεια μοιάζει σὰν ὄνη. Κάποτε, κάποτε ὅλη του τὴν ἱκμὸδα, θαρρεῖ πὺς τὸ δυνατέψω καὶ ἐξάφνου... Τὸ πᾶντα, ὁ θάνατος εἶναι ἕνα πράμα διαινόγητο, τρομερὸ.

Περπατοῦσαμε σὲ μακρὸ δρόμο κῶπ ἀπὸ καρποφόρα δέντρα, πού εἶχαν κιάλας χάσει τὴ φυλλοσιὰ τους, καὶ ξεράθω μὲ ἀρχικὴ τὸ δάσος, ὅμοιο μὲ μὴ νύχτα πού ἀπὸ στιγμή μὲ στιγμή μπορούσε νὰ μὲς καταπνί.

—Θὰ σὰς πιά μὴ μικρὴ ἱστορία, εἶπα, ἰσμε νὰ φτάσουμε στὸ χωριό.
Ο ἀνθρώπος κούνησε τὸ κεφάλι ἐπιδοκιμαστικά κ' ἄναψε τὴν κονητὴ γέρινη πῆπα του.
Διηγήθηκε:
—Ἐταῖν δὲν ἀνθρώποι, ἕνας ὄντρας καὶ μὴ γυναίκα, κ' ὁ ἕνας ἀναπαύσε τὸν ἄλλο. Νὰ, κάποιὰ κανεῖ, θὰ πεί νὰ μὴ δέχεται τίποτα, ἀπὸ πᾶνθεν, νὰ τὸ ξεχάσῃ ὅλα, καὶ μόνο ἀπὸ ἕνα ἄνθρωπο νὰ τὰ δέχεται ὅλα, αὐτὰ πᾶν κιάλας κατέχε, κ' ὅλα τ' ἄλλα. Τέτοια εὐχόνταν ὁ ἕνας στὸν ἄλλο οἱ δύο ἀνθρώποι. Μὰ μέσα στὸ χρόν, στὴς μέρες, στὰ ῥα πού περνοῦσαν αἰώνων, προτὸ κανεῖς θρεῖ μὴν ἀληθινὴ σχέση του μ' αὐτὸ, μὰ τέτοια ἀγάπη δὲν ὁλοκληρώνεται. Τὰ περιστάματα ἐρχονται ἀπ' ἐκεῖ τὴς μεριεῖ, κ' ἡ τύχη τους ὀνολεῖ ὅλες τίς πόρτες.

Οἱ δύο ἀνθρώποι λοιπὸν ἀποφάσισαν ν' ἀφήσουν τὸ χρόνον καὶ νὰ πᾶνε μέσα στὴν ἐρημιά, μακριὰ ἀπ' τοὺς χτύπους τοῦ ρολογιοῦ καὶ τοὺς θορυβῶς τῆς πόλης.
Κι' ἐκεῖ, μέσα σ' ἕνα κῆπο, ἐχτισαν ἕνα σπῆτι. Καὶ τὸ σπῆτι εἶχε δύο πόρτες,

ἐπὶ τὸν «Ἀεὶον Χοροθέατρο» — σὲ μισοῦς, ἀνεβάσταμα ἔργων κλπ. — καὶ πᾶσες εἶναι οἱ ἐτήσιες ἐπιπράξεις τῶν παρὰστίσεων του. Ἀλλὰ, σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσιν θάρυνε ἡ εὐνοια. Δὲν θὰ ἰσχυρισθῶ ὅτι δὲν χρειάζεται τὸ μπλετὸ τοῦ Λομελ. Ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδια ἐπιχειρήματα πού ἐκείσαν τὴν ὀπῆρα — καὶ μὲ περιο-στέρα, θὰ ἐπείρε νὰ κλείσουν καὶ τὸ μπλετὸ. Ἀλλὰ εἶπαμ: ἡ εὐνοια...

ΟΙ ΜΕΤΕΠΕΙΤΑ ΠΡΟΣΕΛΥΘΕΙΣ

Πρὶν τρία χρόνια, ὁ δῆμος

Τὸ ξένο διήγημα

ΕΝΑ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΓΙΑ ΤΟ ΘΑΝΑΤΟ

Τοῦ Πάινερ Μαρία Ρίλκε

μὰ δεξά, μὴ ξεράθω. Κι' ἡ δεξιὰ πόρτα εἶταν τοῦ ἀνδρός, κ' ὁ ἴδιος εἶταν δικὸς του, ἐπείρε νὰ μπεῖ σπῆτι ἀπὸ αὐτὴ. Μὰ ἡ ξεράθω πόρτα εἶταν ἡ πόρτα τῆς γυναίκας; κ' ὁ ἴδιος εἶταν γιὰ τὴν πόρτα, ἐπείρε νὰ περάσῃ κῶπ ἀπὸ τὸ ἴδιο τῆς. Ἐτοί κ' ἐγινε. Ὅποιος πρωτοζυμῶσε τὸ πρῶ, κατέβαινε κ' ὀνονη τὴν πόρτα του. Κ' ἰσμε ἀργὰ τὴ νύχτα μπαίναμε πολλὰ μέσα, ἀν καὶ τὸ σπῆτι δὲ θρίσκονταν ὀκρη στὸ δρόμο. Σὲ αὐτοὺς πού ξέρουν νὰ δέχονται, ἐρχεται σπῆτι τους τὰ τοῖα, καὶ τὸ φῶς, κ' ἕνας ἀέρας μὲ ὀρμη πᾶν στοὺς ὤμους του καὶ διάφορα ἄλλα ὁκόμα. Ὡστόσο καὶ τὰ περσάμενα, καὶ μορφές καὶ μύρες, δαδῶναν τὴς δύο πόρτες, κ' ὁ δὴ θρίσκων τὴν ἴδια ἀπὸ φιλοξενία, τόση, πού νομίζονταν πὺς εἶχαν ὀλη τους τὴ ζωὴ ῥῆσι μέσα στὸ ξεμονοχέμενο σπῆτι. Ἐτοί πέρασε πολλὲς φορές, κ' οἱ δύο ἀνθρώποι εἶταν ἐντυχιμένοι. Ἡ ξεράθω πόρτα ὀνονη καμὰς πιά συχνά, ὥστόσο ἀπὸ τὴ δεξιὰ μπαίναμε πᾶν ὀνάκατὸ ξένο. Ἐνα πρῶτον μπροστὸ σ' αὐτὴν περμενε... ὁ θάνατος. Ο ἄντρας ἔδωκε μὰ κ' ἐκείσε εὐθὺς τὴν πόρτα του, μόλις τὸν εἶδε, κ' ὀλη τὴ μέρα τὴν κράτησε γερά κλειστή. Ὡστόσο ἀπὸ λίγο, ὁ θάνατος ἐξεπρόβαλε στὴν ὀριστερή πόρτα. Τρέμοντα, ἡ γυναίκα τὸν ἐκείσε κατὰμυτρου τὴν πόρτα κ' εἶσε τὸ πλάτν μνάτωλ. Δὲν κουβεντιόνασε γι' αὐτὸ τὸ περιστάτικ, ὥστόσο ὀνονην πᾶν σπῆτι τὴς δύο πόρτες καὶ προσπαθῶσαν νὰ τὰ θάλουν πέρα μὲ ὁ,τι εἶταν στὸ σπῆτι. Σοῦσαν λοιπὸν τώρα πάλι πᾶν φτωχικὰ παρὰ πρῖν.

Οἱ πρῶμθες τοῦ ἀπολιγύοψαν, κ' ἦσαν οἱ ἐγγονοί. Κι' οἱ δύο ὄρχισαν νὰ κακοκομῶνται, καὶ μὴν ἀργῶνι ἀτέλειωτη τέτοια νύχτα, ἀκούσαν ἔαφνου, τὴν ἴδια στιγμή κ' οἱ δύο τους, ἕνα ἄνθρωπον χαμοσυνόρμενο καὶ κουρταλιστὸ θόρυβου. Ἐταῖν πῶς ἀπὸ τὸν τοῖχο τοῦ σπῆτιοῦ, σ' ὅμοια ἀπόστασι ἀπὸ τίς δύο πόρτες, κ' ἄντηχουσε, σὸν κάποιος ν' ὄρχιζε νὰ θῶναι πέτρης γιὰ νὰ χτῖσι μὴν ὀλη πόρτα καταμεσίς τοῦ τοῖχου. Ὡστόσο, ἀπὸ τὰ φῶδ τους, οἱ δύο ἀνθρώποι ἐκᾶσαν σὰν νὰ μὴν εἶχαν ἀκούσει τίποτα τὸ ἀειπρόδεχτο. Ἀρχισαν νὰ μιλῶν, γελοῦσαν τρανταχτὰ, μὲ ὀλλόκοτο τρόπο, καὶ σὰν κουρταπταν, τὸ χαρὰλέμα στὸν τοῖχο εἶχε πᾶν λαυράφι. Ἀπὸ κελὴ τὴ νύχτα οἱ δύο πόρτες ἀπέμειναν μανταλωμένες. Οἱ ἀνθρώποι ζοῦν σὰ φυλακισμένοι. Κι' οἱ δύο μαρμαρῶσαν κ' ἔχουν παρακρούσεις. Ο θόρυβος ἐπαναλαμβάνεται ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ. Τότε γελοῦν μὲ τὰ χεῖλια τους, τὴν στιγμή πού οἱ καρδιὲς τους πεθαίνουν ἀπὸ φόβο. Καὶ ξέρουν κ' οἱ δύο τους πὺς τὸ σκάψω ὅλο καὶ πᾶν δυνατὰ καὶ πᾶν ξεκαθάρω ἀκούεται, καὶ μιλῶν καὶ γελοῦν ὅλο καὶ πᾶν δυνατὰ μὲ φωνές πού ὅλο κ' ἀποσταίνουν.

Σύπαση.
—Ναί, ναί... εἶπε ὁ ἀνθρώπος πλάι μου, ἐτοί εἶναι, αὐτὸ εἶναι ἀληθινὴ ἱστορία.

—Τὴ διάβασα σ' ἕνα παλιὸ βιβλίον, πρόσθεσα, καὶ κατὰ πολὺ περιεργὸ συνέθετε τότε. Ὡστόσο ἀπὸ τὴ γραμμὴ, πού λείε πᾶς ὁ θάνατος ξεπρόβαλε καὶ μπρὸς τῆς πόρτας τῆς γυναίκας, εἶταν σχεδιασμένο ἕνα μικρὸ σταθράκι μὲ ὀλη, ξεθωριασμένη μελάνη. Κιττάμε μέσα ἀπὸ τίς λέξεις σὲ μέσα ἀπὸ σπῆτι, καὶ σκέφτηκα πᾶν στιγμή, πὺς ἀν διασκορπίζονταν οἱ γραμμές, πῶς τοῦ ἰσως θ' ἀναφάνονταν γλυκὸδὰ ἀστέρια, ὅπως νὰ κάποτε λαχάειν, σὸν αἰθεράκι ἀργὰ τὸ θῶδν ὁ ἀνοσιτάτος οὐρανός. Ὡστόσο ἀπὸ ἐξομῶν τὸ ἀσπῆνοτο περιστάτικ, μὲ πᾶν στὸ δέσιμον τοῦ βιβλίου, στὴν ἀπᾶμῃ του μεριά, ξεναθῶν καὶ τὸ ἴδιο ἀστέρην ν' ὀντικαθερριζέται, σὲ μέσα σὲ θάλασσα, πᾶν στὸ λείω λαμπερὸ χαρτί, καί, λίγο πᾶν κῶπ ἀπὸ τὴν πόρτα, ὄρχισαν τρομερές φωνές, πού διαχύνονταν σὰν κύματα πᾶν στὴν κλωμὴ περροδόδα ἐπιφάνεια. Σὲ πᾶν μέρη, τὸ γράμμα εἶταν δυσκολοδόδοτο, ὥστόσο μᾶρεα, σχεδὸν ὅλο, νὰ τὸ ἐξοδιστῶν. Νὰ τί ἔλεγε πᾶν κᾶτω:

μὴ βασίζονταν περισσότερο σὲ κοφτερὲς γραμμές καὶ παρὰπέμψουν σὲ κάποια πῆσι ἀρχαῖος ἢ πρωτόγονος τέχνης. Νὰ, τὰ ἔργα τῆς Λυρῆς εἶναι πᾶν στολισμένα, πᾶν περιτέλεια. ἰῶς πᾶν κοντὰ στὸ ἐμπορικὸ κόσμημα, ἀν κανεῖ δὲν μπορεῖ νὰ πεί πᾶν πᾶν τὸ περισσότερο ἐμπορικὸ.

Δύο νέες στὴν ἡλικία ζωγράφου, ἡ Ε. Κάπουρ καὶ ἡ Φ. Οὐνγκρέντα, ἐκθέτουν χαρακτηριστικὰ καὶ λιθογραφίες στὴν γκαλερί «Λεονάρδο». Ἡ πρώτη ὀκολοῦθει τὴν ἀνεκονικὴ ζωγραφικὴ, προσπαθώντας νὰ ἐκφράσει τὸν ἐσωτερικὸ τῆς κόσμου μὲ γραμμὲς ἢ ἐπιφάνειες πάντοτε σὲ συνθέσεις σκούρες καὶ προβληματίζουσες. Ἡ Οὐνγκρέντα μὲ τὰ μικρὰ διαστάσεων ἔργα τῆς εἶναι πᾶν σαφής: μὲ μαῦρο χρομὰ πού ἐξανέστη ὁ κόπος ἀπὸ ξερωμένα κίτρινα ἢ καφετὰ ζτανεῖται ἕνα κῶμα παραμυθιῶν ἢ μύθων, ἀπὸ τὴν ἀρχαία Ἑλλάδα (Ὀδυσσεύς, Ἰκαρος κλπ.) ἢ καὶ μεταγενέστερους. Τὰ ἔργα τῆς ἔχουν τὴν ὀφέλεια παιδικῶν σχεδίων μὰ μὴ ὀτμοφορία παραμορφωτικῆς διάθεσης, ἐτοί πᾶν νὰ ὀπομα-κρύνονται ἀπὸ τὰ ἀρχαῖα τους θέματα καὶ νὰ στήνουν ἕνα κῶμα κλειστὸ καὶ πολλὰς φορὲς ἀπειλητικὸ, μὲ μικρὰ τέρατα πού θυμίζουν παιδικὸς ἐφιάλτες.

Τόσες φορὲς διάβασα αὐτὴ τὴν ἱστορία, κ' ἀλήθεια, τίς πᾶν ὀπίθονες μέρες, πού καμμιὰ φορὰ πιστεύω πὺς ἐγὼ ἴδια τὴν ἐγράψα, ἀπὸ μνήμης. Ὡστόσο τὰ τέλος τῆς δικῆς μου ἱστορίας ἐξελίγεται ὅπως λέω ἐδῶ: Ἡ γυναίκα δὲ γνώριζε τὸ θάνατο, καὶ μὲ ὀφέλεια τὸν ὄρῃσε νὰ μπεῖ. Ο θάνατος λοιπὸν εἶπε διαστικά καὶ σὰν ἕνας πού δὲν ἔχει καλὴ συνείδηση: «Δώσε αὐτὸ στὸν ἄντρα σου». Καὶ πρόσθεσε, μόλις ἡ γυναίκα τὸν κῆτισε μὲ ἀπορία: «Εἶναι ὀπῆρα, πολὺ καλὸ ὀπῆρο». Ὡστόσο ξεμᾶρκεν, χωρὶς νὰ κυττάει πῶς του. Ἡ γυναίκα ἀνοῖξε τὸ σκατούλα, πού τῆς εἶχε δώσει στὸ χέρι κ' ἀλήθεια θῆκε σ' αὐτὸ κατὰ ὀπῆρα, σκληρὰ, δῶνμα ἀποσπῶρα. Τότε σκέφτηκε ἡ γυναίκα: Τὸ ὀπῆρα εἶναι ἕνα πρᾶμα ἀτέλειωτο, μελλούμενο. Δὲν μπορεῖ κανεῖς νὰ ξέρει τί θὰ ἐξετελέσων. Δὲ θὰ δῶς στὸν ἄντρα μου τ' ὀκμημα αὐτὸ ἀποσπῶρα, δὲ δειγνῶνε σὰ δῶρο. Καλύτερο μὰ τὰ χῶς στὴν πρᾶσι τοῦ κῆπου μας, καὶ νὰ περμεῖν νὰ δῶι τί θὰ ξεφτυρῶσαι. Δὲ πᾶν τότε κ' ἐμπροστὰ στὸν ἄντρα μου, καὶ θὰ τοῦ πᾶν ἀπῆχτησα τὸ φυτὸ. Ἐτοί κ' ἔκανε λοιπὸν ἡ γυναίκα. Κ' ὕστερα ἐξακολούθησαν, τὴν ἴδια ζωὴ. Ο ἄντρας, πού ὅλο σκέφτονταν πὺς ὁ θάνατος εἶχε σταθεῖ μπρὸς τὴν πόρτα του, εἶπε στὴν ἀρχὴ κάπως φοβισμένος, μὰ ἐλπίοντας τὴν γυναίκα του τόσο φιλόδοξη καὶ τόσο ἐγγονοστήτικὴ πᾶν πᾶν, ὀνοῖε πᾶν κ' αὐτὸς σὲ λίγο τὴν πλατύστην ἰστίαν πόρτα του, καὶ ἐτοί φως καὶ ζωὴ μπῆκαν μέσα στὸ σπῆτι. Τὴν ὀλη ὀνοῖε, φῦτρωσε ἕνα κῶμα μικρὸς ὀρμος, καταμεσίς τῆς πρᾶσις, ἀνέμισε σὲ λιγερὸς φλογερὸς κρῖνας. Εἶχε στενὰ, μυριερά φύλλα, κόκκινες μυτερά, ὅμοια μὲ σαπωνόφυλλα, καὶ πᾶν σπῆτι σκεπτεῖται τοὺς ἀπλώνονταν μὴν παρὰξενη ὀπῆρα. Ο ἄντρας ὅλο καὶ σκάπνε νὰ ρωτήσῃ ἀπὸ πᾶν εἶναι τὸ φυτὸ αὐτὸ. Ὡστόσο, ὅλο καὶ τὰ ἀμελῶσε. Μὲ παρᾶμοιο συναισθημα, ἀποσπῶσε κ' ἡ γυναίκα ἀπὸ μέρη σὲ μέρη τὴν ἐξήγησά. Μὰ τὸ νῆμινο ἐρώτημα, ἀπὸ τί τὴν μῆρα, κ' ἡ ἀπάντησι, ἀπὸ τὴν ἄλλη, πού ἡ γυναίκα δὲν ἀποταλόμενε νὸ δώσει, ὀμῆσαν συχνὰ τοὺς δύο ἀνθρώπους πᾶν στὸ θῶμο, πού ἡ τὴν πρᾶσιν σκεπτεῖται τοῦ τόσο περιεργὸ ξεχωρίζε μέσα στὸν κῆπο. Σὰν ἦρθε ἡ ἄλλη ὀνοῖε, φρόντισαν γιὰ τὸ θῶμο ἴδια ὅπως καὶ γιὰ τ' ἄλλα φυτὰ, καὶ πικροθῆκαν, ὀταν αὐτὸς, τριγυρισμένος ἀπὸ σπῆτι λουλουδία πού ἡχολοῦσαν, ὀρθώθηκε βουδὸς κ' ἀντάλλαχτος, σὰν τὸν πρῶτο χρόνον, κουφὸς στοῦ ἡλίου τὰ μνημόνια. Τότε ἀποφάσισαν, χωρὶς ὁ ἕνας νὰ τὸ μαρτυρήσῃ στὸν ἄλλο, ν' ἀφιερώσουν σ' αὐτὸν, τὴν τρίτη ἄνρη, ὀλη τους τὴ δύναμη. Καὶ σὸν ἦρθε αὐτὴ ἡ ὀνοῖε, ξεπληρώσαν σιγαλὰ καὶ δὴν τὸ χέρι οἱ, καὶ καθένας τους εἶχε ὑποσχεθῇ στὸν αὐτὸ του. Ο κῆπος γύρω ὀρπῆσε, καὶ τὰ κρῖνα ἐμοῖαζαν πᾶν κλωμὰ παρὰ ποτέ.

ΜΑ ἕνα πρῶν, ὕστερα ἀπὸ μὴν βαρεδιά, πηχτὴ νύχτα, μπῆκανε στὸ σιωπηλὸ, περροδόδο κῆπο, καὶ τότε φωτί-στηκαν: ἀνάμεσα ἀπὸ τὸ μαῦρο, μυτερὰ φύλλα τοῦ περιεργου θᾶμου εἶχε ξεπεταχτεῖ, ἀνέγγιχτο, ἕνα κλωμῶ, μπᾶ-βὸ λουλουδὶ πού ὁ κάλυκας ὀλόγυρὸ τοῦ εἶχε κιάλας στενέψει. Καὶ σπῆθονα μπροστὰ του ἐνῶμενοι καὶ σιωπηλὰ, καὶ πρῶτὴ φορὰ δὲν ἤθεσαν τί νὰ πᾶν ἀληθινὸ ὁ ἕνας στὸν ἄλλο. Γιατὶ συλλογιόνταν: νὰ, ὁ θάνατος ἀνθοσβολεῖ, κ' ὀκῶνταν τὴν ἴδια στιγμή, γιὰ ν' ἀπολάσῃ τὸ ἀρωμα τὸν καινοῦργου λουλουδιοῦ... Κι' ἀπὸ κείνο τὸ πρῶνὸ ὅλο ἀλλᾶσαν στὸν κόσμῳ. Αὐτὸ εἶταν γραμμένο στὸ δέσμη τοῦ παλαιοῦ βιβλίου, εἶνα τελεωμένο-ντας.

—Καὶ ποῖς τὸ ἐγράψε; ῥώτησε εὐθὺς ὁ ἀνθρώπος.
—Μιὸ γυναῖκα, ὀν κρῖνω καὶ τὸ γράμμα, ἀποκρίθηκε. Μὰ πᾶν τὸ ὀφέλος νὰ γυρῶσουμε. Τὰ γράμματα εἶναι πᾶν ξεβρωρισμένα καὶ κάπως παλιὸς μῶδας. ἰῶς νὰ ἔχει